

ÚVOD DO PEDAGOGIKY A ZÁKLADY PEDAGOGICKÉHO MYŠLENÍ

2. Výchova v životě člověka

Výchova je specificky lidský druh činnosti.

Výchova je podmíněna biologicky, což znamená specifičnost genetické výbavy každého jednotlivce, která se promítá do fyzických rysů, typu nervové soustavy, vloh a schopností. Člověk má schopnost učit se a být vychováván a má také potřebu být vychováván.

Výchova představuje kultivující dialog mezi subjektem (pedagog, rodič, vychovatel) a objektem výchovy (žák, dítě mladistvý, vychovávaný jedinec) a směřuje k sebevýchově (dospělý, splývá subjekt a objekt).

Jednotná definice výchovy neexistuje, a to proto, že definice je koncipována na základě pojetí výchovy a akcentace určitých základních východisek výchovy (Průcha, J. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 1997).

Základní přístupy k výchově

Výchova patří k nejsložitějším procesům, které známe. Důsledkem této skutečnosti jsou velmi rozdílná pojetí výchovy v historii i v současnosti.

Někteří autoři jsou si vědomi místa výchovy v životě člověka, někteří výchovu přeceňují, jiní význam výchovy nedoceňují nebo odmítají.

a) Výchovný optimismus

Přeceňování možností výchovy

Helvétius, C.A., (1715-1771):

Člověka vychovávají všechny předměty, jež ho obklopují, všechny situace, do nichž ho staví události, všechno, co se s ním děje.

J. Locke (1632 – 1704)

b) Výchovný pesimismus

J. J. Rousseau

Pedologie: na zač. 20. století, teorie dvou faktorů – vliv prostředí a dědičnosti, nikoli výchovy.

c) Antipedagogika. Odškolnění společnosti, pryč s výchovou.

Přímé výchovné působení - výchova přímá

- Pedagog staví před žáky požadavek
- vymezuje cíle jejich činnosti
- často stanoví postup činnosti
- ovlivňuje rozhodovací proces
- samotnou činnost řídí
- vymezuje jednotlivé kroky
- sleduje jejich realizaci, organizuje činnost jednotlivců i skupiny
- hodnotí výsledky činnosti

Nepřímé výchovné působení - výchova nepřímá

- Výchovný cíl klade jen vychovatel, zatímco žák sleduje jiný cíl
- učení je řízeno tak, že se pedagog snaží o změnu nebo úpravu podmínek

- je to působení prostřednictvím skupiny, kolektivu
- pedagog se snaží vytvářet výchovné situace tak, aby je žák vnímal jako přirozené a neřízené
- pedagog ovlivňuje situaci zevně - situace nevyžaduje přímý kontakt pedagoga a žáka

Výchova v širším slova smyslu – výchova a vzdělávání, edukace.

Výchova v užším smyslu- výchova ve složkách (estetická, mravní, rozumová, pracovní, tělesná, ekologická...).

Působení intencionální- záměrné

Působení funkcionální- nezáměrné, bezděčné, spontánní

Literatura:

Bertrand, Y. Soudobé teorie vzdělávání. Praha: Portál, 1998, s. 160...

Helus, Z. Dítě v osobnostním pojetí. Praha: Portál, 2004, s. 47.

Illich, I. Odškodnění společnosti. Praha, Slon, 2001. Kučerová, S. Chybná východiska a mylné předpoklady antipedagogiky. In: Pedagogická orientace 2, 1999, s. 100-105.

Pařízek, V. Obecná pedagogika. Praha: SPN, 1991.

Prokop, J. Černá anti-pedagogika. In: Pedagogická orientace 3, 1998, s. 2-13.

Rýdl, K. Tradice a současnost alternativního pedagogického hnutí v ČSFR a ve světě. Prešov, 1992.

Rýdl, K. Inovace školských systémů. Praha: ISV, 2004, s. 37, 257.

Schoenebeck, K. von. Škola s přívětivou tváří. 2001.

Singule, F. Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti. Praha: SPN, 1992, s.28-32.

Štverák, V. Obecná a srovnávací pedagogika. Praha: Karolinum, 1999.

Václavík, V. Cesta ke svobodné škole. Hradec Králové: Gaudeamus, 1995.

Vorlíček, Ch. Úvod do pedagogiky. HaH, 2000.